

De methodenstrijd, het Congres te Milaan en hun invloed op de communicatiemethode op het Instituut H. D. Guyot te Groningen

- Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen -

Cursus: Bachelorthesis Pedagogische wetenschappen

Cursusnummer: 200600400209-3

Docent: C. Tijsseling

Datum: 16 juni 2010

Auteurs en studentnummers:

Laura ter Maten 3073211

Marjolijn Hordijk 3111377

Marrie van den Bosch 3485617

Inhoudsopgave

	Pag.
Samenvatting	3
Inleiding	4
Methode	7
Resultaten	9
Conclusie/discussie	20
Referenties	22
Bronnen	24
Bijlagen	25

Abstract

During the nineteenth century there was a controversy in Europe and the United States of America, concerning the communication method in the education of the deaf. The main question was whether deaf children should learn spoken language or sign language. The use of the oral method or the manual method in the schools for the deaf was questioned. The climax of the controversy came in 1880, at the "International Congress on the Education of the Deaf" in Milan, in 1880. In this article we focus on an institute for the deaf in the Netherlands, the "Instituut H. D. Guyot" in Groningen, which changed the communication method for teaching deaf children. In a literature review will be clarified what is discussed during the debate at the Congress and how authoritative the delegates were, to get a better understanding of the controversy. By using annual reports of the institute and other literature, we have tried to come to a better understanding on how the communication methodology controversy influenced the methods of the H. D. Guyot Institute and what the motives were for the choice for a method. This will be executed by using methods of qualitative research, specifically by implementing the "Grounded theory".

Inleiding

'Aan mensen voor wie horen of communiceren niet vanzelfsprekend is, wordt de best passende toegang tot actuele mogelijkheden van taal en communicatie geboden, met als doel hen zo goed mogelijk deel te laten nemen aan de maatschappij' (Kentalis, 2010).

Deze missie laat zien dat er tegenwoordig in het onderwijs gekeken wordt naar de individuele mogelijkheden en talenten van doven. Aan de hand van een persoonlijk plan wordt onder andere bepaald welke communicatiemethoden het best gebruikt kunnen worden, zodat het kind zich naar eigen kunnen kan ontwikkelen. Deze missie en manier van werken heeft echter niet altijd bestaan. De geschiedenis van de doveninstituten in Nederland kent een lange periode waarin er heel anders gedacht werd over doven en waarin er geen eenduidigheid bestond over de te gebruiken communicatiemethode in het onderwijs. Volgens Roorda werden doven als dieren gezien, zolang ze niet verlost zouden worden uit de duisternis waarin ze gedompeld waren (Roorda, 1910, zoals geciteerd in Tellings & Tijsseling, 2005). Rond 1850 ontstond er, zowel in Nederland als in andere landen in Europa en de Verenigde Staten, een strijd over het gebruik van de orale methode volgens de inzichten van Heinicke en de manuele methode volgens de inzichten van de l'Épée in het dovenonderwijs (Sturley, 2005). De manuele methode van de l'Épée bestond uit een complex systeem van gebaren gebaseerd op de grammatica en de syntaxis van de gesproken Franse taal (Van Cleve, 1985). Heinicke leerde zijn leerlingen spreken door onder andere de smaakpapillen van dove leerlingen te stimuleren waardoor zij de klanken van medeklinkers makkelijker konden uitspreken (Lane, 1984).

In de Nederlandse geschiedenis zijn er in totaal vijf doveninstituten of dovenscholen opgericht, namelijk Het Instituut voor Doofstommen te Groningen (in 1790), Het Katholieke Instituut voor Doofstommen te Sint-Michielsgestel (in 1840), De Rotterdamse Dovenschool (in 1853), Het Christelijk Instituut Effatha te Zoetermeer (in 1888) en de Ammanschool te Amsterdam (1911). Het eerste doveninstituut in Nederland werd in 1790 opgericht in Groningen door de Nederlandse dominee Henri Daniel Guyot. Hij was in 1784 geïnspireerd geraakt toen hij in Parijs een openbare les van priester C.M. de l'Épée aan dove leerlingen bijwoonde. Hij was zeer onder de indruk van het niveau van lezen, schrijven en redeneren over abstracte zaken van deze leerlingen (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). Hoewel men in die tijd over het algemeen een negatief en dierlijk beeld over doven had, was Guyot juist voorstander van de verheffing van doven door middel van onderwijs. Dit 'verlichte' denken werd geuit door het algemene beeld dat educatie voor iedereen openstond. Of dit ook gold voor dove kinderen is niet duidelijk, maar Guyot vond dat juist doven het nog meer nodig hadden om uit 'hun dierlijke staat' verlost te worden en onderwijs was hiervoor het beste middel (Tijsseling & Tellings,

2009). Leerlingen uit het hele land en van alle religies en standen waren welkom op het instituut. De methode die Guyot gebruikte om doven te onderwijzen en ze te vormen tot zelfredzame burgers, werd ook wel de Oud-Hollandse methode genoemd. De manuele methode stond hierin centraal, maar er was ruimte voor het leren spreken. In eerste instantie werd de gebarentaal ingevoerd, met als groot voordeel dat ook dove docenten les konden geven die vanuit hun eigen ervaring beter in staat zouden zijn om de leerlingen te motiveren en hun innerlijk te bereiken (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). Hoewel de meeste leerlingen niet in staat werden geacht om te leren spreken, vond Guyot het wel belangrijk om deze mogelijkheid open te stellen voor leerlingen die hier wel aanleg voor hadden, want alle middelen die nuttig konden zijn voor de ontwikkeling moesten gebruikt worden (Jaarverslag Guyot instituut 1862, p. 31). Daarom werd zijn Oud-Hollandse methode gezien als een middenweg tussen de Franse methode van de l'Épée waarin alleen gebaren werden gebruikt, en de Duitse methode van Heinicke waarin alleen spraak werd gebruikt. Het doel van deze methode was dat de leerlingen zelfstandig leerden denken en zich daardoor ontwikkelden tot zelfredzame burgers (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010).

Door de oprichting van een tweede openbaar doveninstituut in 1840 in Sint-Michielsgestel en een dovenschool in 1853 in Rotterdam was er steeds meer sprake van onderlinge concurrentie. In 1840 werd in Sint-Michielsgestel een doveninstituut opgezet, omdat voor veel ouders de afstand naar Groningen te groot was en, hoewel het Instituut in Groningen openbaar was, het protestantse karakter van het instituut niet aantrekkelijk was voor de inwoners uit het katholieke Brabant. Na de verdieping in het onderwijs en het werk van de l'Épée en diens opvolger R.A. Ricard ontwierp Martinus van Beek een gebarensysteem gebaseerd op de regels van de Nederlandse taal (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). Het werd belangrijk gevonden dat de leerlingen onderwezen werden in de katholieke godsdienst en daarnaast in het aanleren van de Nederlandse taal. Het gebruik van de manuele methode was gekozen, omdat godsdienstige denkbeelden beter overgebracht konden worden door gebaren, het beter was voor de morele en affectieve ontwikkeling en de communicatiemethode beter paste bij dove leerlingen en leerlingen met een gebrekkig gezichtsvermogen (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). Ten tijde van de methodenstrijd stond de nieuwe directeur van het doveninstituut in Sint-Michielsgestel T. Slits wel open voor deze discussie, maar vanwege bovenstaande argumenten bleef ook hij voorstander van de manuele methode (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010).

Uit voorgaande voorbeelden lijkt het alsof er in Nederland voornamelijk voorstanders waren van de manuele of gemengde methode maar hier kwam met de oprichting van de Rotterdamse Dovenschool in 1853 verandering in. Met D. Hirsch als onderwijzer van de dove leerlingen en een bestuur dat voornamelijk bestond uit artsen

was de derde dovenschool in Nederland een feit (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010, 6). Hirsch, die al vele jaren ervaring had als dovenonderwijzer in Duitsland, gebruikte de orale methode om de leerlingen te onderwijzen. De artsen in het bestuur waren ook voorstanders van deze communicatiemethode, omdat de leerlingen hierdoor minder kans liepen op infectieziekten aan de longen door het oefenen van de juiste ademhalingsstechniek tijdens het spreken. Door de oprichting van deze dovenschool ontstond er een zekere rivaliteit tussen het instituut in Groningen en de dovenschool in Rotterdam. Rotterdam propageerde de nieuwe inzichten van de orale methode, terwijl Groningen zich beriep op de jarenlange ervaring en de goede resultaten van de manuele methode van de l'Épée (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). De gebarentaal werd afgezworen door Hirsch, omdat deze werd gezien als een inperking van het sociale functioneren in een horende samenleving waarin iedereen geacht werd te kunnen spreken. De grondgedachte hierbij was dat spraak onmisbaar was als een kind onderdeel van de maatschappij wenste te zijn (Stewart & Luetke-Stahlman, 1998). Ook zou de spreektaal meer in staat zijn om de geestelijke vermogens op een hoger niveau te brengen en zou het leren spreken beter zijn voor de verdere ontwikkeling en de voortgezette studie. In het onderwijs lag de nadruk op het leren spreken en het aflezen van de gelaatstrekken. De leerlingen werd geleerd dat het uitspreken van de klanken gepaard ging met het kunnen aflezen van die klank, de weergave ervan in letters en het schrijven van die letters. Gebaren werden echter niet helemaal afgezworen. De natuurlijke gebaren die een kind zelf bedacht om te communiceren waren wel toegestaan. Door al vroeg te beginnen met het aanleren van spraak bij dove kinderen werd voorkomen dat de stemorganen verstart raakten en dat er infectieziekten opgelopen werden door oppervlakkige ademhaling. Al deze argumenten voor de Duitse methode in het onderwijs hadden als uiteindelijk doel om de doven te vormen tot mens, zodat ze konden integreren in de samenleving en goed in staat waren te communiceren met horenden (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010).

De Rotterdamse dovenschool heeft een grote rol gespeeld bij de omslag die het dovenonderwijs zou gaan maken van de gebarenmethode naar de spreekmethode. Hoewel de twee doveninstituten in Groningen en in Sint-Michielsgestel de gebarenmethode als meest geschikte methode zagen, werd de internationale druk om over te gaan op de spreekmethode steeds groter. Men raakte in Europa steeds meer onder de indruk van de successen die onderwijzers in de Duitse dovenscholen met de orale methode boekten (Buyens, 2005). Een direct resultaat hiervan was het 'Internationaal Congres voor het Onderwijs aan Doven', dat plaatsvond in Milaan in 1880 (Brill, 1984). Op dit congres werd gediscussieerd over het nut van gebaren zonder spraak, en vonden de meeste deelnemers dat er meer aandacht besteed moest worden aan het aanleren van spraak en liplezen (Meulder, 2005).

Er werd uiteindelijk tijdens het Congres in acht resoluties gekozen voor het spraakonderwijs (Beelaert, Bruyneel & Leeman, 2009), ondanks de tegengeluiden tijdens het Congres en de felle kritiek achteraf. Gaandeweg werden gebarentaal en handalfabet geheel uit het onderwijs verbannen (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). De orale methode werd de enige methode voor het lesgeven en voor de overdracht van cultuur (Pilar Fernández-Viader & Fuentes, 2004). De impact van het Congres op het internationale dovenonderwijs was groot en werd gezien als een scharniermoment in de evolutie van het dovenonderwijs (Beelaert, Bruyneel & Leeman, 2009) met een kantelend perspectief na 1880 (Rietveld- van Wingerden & Tijsseling, 2010).

Groningen was echter met de aanstelling van A.W. Alings als nieuwe directeur in 1863 geleidelijk aan al overgegaan op de invoering van de spreekmethode in het onderwijs, maar toen in 1914 ook Sint-Michielsgestel de orale communicatiemethode helemaal had ingevoerd, was de methodenstrijd in Nederland gestreden en werd de manuele methode hier niet meer toegepast (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010, 4).

Wat de methodenstrijd precies inhield, wat de invloed was van het Congres in Milaan en wat de uiteindelijke motieven voor de gekozen communicatiemethode in Groningen waren, zal uiteengezet worden door het beantwoorden van de probleemstelling van het onderzoek: Wat is de invloed geweest van de besluitvorming op het Congres van Milaan in 1880 op de keuze voor een communicatiemethode in het onderwijs van het Guyot Instituut in Groningen? Deze vraag zal beantwoord worden door het onderzoek naar de onderstaande drie deelvragen:

1. Wat hield de methodenstrijd in en hoe kreeg deze vorm in Nederland?
2. Wat was het Congres van Milaan en welke betekenis kreeg dit?
3. Welke keuzes maakte het H.D. Guyot Instituut betreffende de communicatiemethode in het onderwijs?

Hierbij zal zorgvuldig omgegaan worden met de data die zal worden gezocht en zal er rekening gehouden worden met de interpretatie van de data door de context en het tijdsbeeld in ogenschouw te nemen. Dit heeft tot doel dat de hedendaagse doveninstituten kunnen reflecteren op de eigen motieven voor het gebruik van een bepaalde methode waarbij het belang van dove leerlingen voorop staat. Ook is dit onderzoek relevant voor de wetenschap, omdat er nog weinig over de methodenstrijd in het dovenonderwijs in Nederland bekend is. Dit onderzoek kan bijdragen aan nieuwe theorieën op dit gebied, waardoor verschijnselen beter beschreven, verklaard en voorspeld kunnen worden. Er wordt onderzoek verricht naar één instituut vanwege het korte tijdsbestek waarin het onderzoek voltooid moet zijn. De keuze is gevallen op het H. D. Guyot instituut, omdat dit het eerst opgerichte doveninstituut in Nederland is en er veel informatie over te vinden is.

Methode

De data die in dit onderzoek gebruikt zal worden zijn documenten van het bestuur van het H. D. Guyot Instituut in Groningen. In de eerste plaats zullen dit jaarverslagen van het Instituut zijn uit de jaren 1849 tot en met 1900. Er is gekozen voor het gebruik van jaarverslagen, omdat hierin per jaar de ontwikkelingen op het instituut zijn weergegeven. De verwachting is dat er op het gebied van onderwijs en de communicatiemethode veel informatie te vinden is in deze documenten. Ter aanvulling op deze jaarverslagen zal er ook gezocht worden naar interne stukken en overige berichtgevingen omtrent dit onderwerp om een volledig beeld te krijgen van de situatie op het H. D. Guyot Instituut.

De te onderzoeken jaarverslagen beslaan een periode van 50 jaar. Deze periode is zo ruim gekozen met als doel het proces van omschakeling van de communicatiemethode duidelijk te krijgen. Uit het vooronderzoek bleek dat al tussen 1860 en 1870 de omschakeling naar de orale communicatiemethode had plaatsgevonden (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). In dit onderzoek worden ook de jaren voor deze omschakeling onderzocht om op deze manier de motieven voor de omschakeling te kunnen vinden. In 1880 vond het congres in Milaan plaats. Ook de jaarverslagen van de jaren na dit congres zullen worden onderzocht omdat het mogelijk is dat dit congres ook in latere jaren nog invloed uitoefende op het H. D. Guyot Instituut.

De onderzoeksperiode is bewust ruim gekozen. Wanneer echter blijkt dat in een groot aantal opeenvolgende jaren niets is geschreven over de communicatiemethode, kan er alsnog voor gekozen worden de latere jaarverslagen niet verder te onderzoeken. De jaarverslagen zullen niet volledig worden doorgelezen, maar slechts die gedeelten zullen worden onderzocht, waarin de communicatiemethode beschreven wordt.

De onderzoekers gaan actief op zoek naar de interne stukken, de overige berichtgevingen van het H. D. Guyot Instituut en andere velddocumenten die na een grondige analyse tot de beantwoording van de onderzoeksvragen kunnen leiden. Digitale en fysieke universiteitsarchieven, gemeentelijke archieven van doveninstututen en van organisaties met (geschiedkundige) expertise betreffende doveninstututen, -onderwijs en -opvoeding worden hierbij betrokken. Ook de sneeuwbalmethode kan worden toegepast; er wordt dan gezocht naar nieuwe informatie op basis van aanknopingspunten in aanvankelijk gevonden bronnen (Baarda, De Goede & Teunissen, 2009). Elke onderzoeker richt zich binnen de dataverzameling onder regelmatig overleg met de andere groepsleden op de eigen onderzoeksvraag. Er wordt een logboek bijgehouden met daarin (gespecificeerd op datum) waar men informatie gezocht heeft, welke zoekwoorden zijn gebruikt, en welke informatie hiermee is gevonden. Tevens wordt dit

logboek gebruikt om onderzoeksstappen vast te leggen (Baarda, De Goede & Teunissen, 2009).

Aan de hand van deze jaarverslagen en andere documenten zal middels de gefundeerde theorie benadering, beschreven door Corbin en Strauss (1990), een antwoord op de onderzoeksvraag geformuleerd worden. Deze benadering is een vorm van kwalitatief onderzoek waarin een theorie ontwikkeld wordt op basis van systematisch verkregen en geanalyseerde onderzoeksgegevens (Glaser & Strauss, 1967, zoals geciteerd in 't Hart, Boeije & Hox, 2005). Het onderzoek kent een gefaseerde onderzoeksopzet waarbij dataverzameling en data-analyse elkaar afwisselen ('t Hart, Boeije & Hox, 2005).

De gefundeerde theoriebenadering is een gestructureerde werkwijze om van ruw kwalitatief onderzoeksmateriaal te komen tot meer abstracte inzichten (Baarda, 2009). Deze benadering als een techniek in kwalitatief onderzoek is populair en draagt bij aan de absolute geldigheid van een onderzoek. Daarnaast biedt zij een oplossing als er een gebrek is aan richting in het onderzoek: het geeft een reeks procedures en is een middel om de data te genereren (Thomas, & James, 2006). De gefundeerde theoriebenadering is gekozen vanwege het historische karakter van dit onderzoek. Alle informatie die er gebruikt kan worden in dit onderzoek is al beschreven in documenten. Vanwege het feit dat er niemand meer leeft uit de te onderzoeken periode kan er geen informatie aan personen worden gevraagd. Daarom is het zeer belangrijk dat er gelet wordt op eigen interpretaties en veroordelingen van de data.

Doorgaans wordt er in een onderzoek een hypothese ontwikkeld waarna deze hypothese getest wordt met data. In de gefundeerde theoriebenadering begint alles, in tegenstelling tot de hiervoor genoemde benadering, juist met dataverzameling. Deze benadering is een proces waarin gegevens worden gecodeerd en deze codes vervolgens gegroepeerd worden in concepten. Uiteindelijk ontstaan er theoretische modellen waarin de concepten worden gerangschikt in theoretische stellingen (Wilson, Wasserman, & Clair, 2009).

Het coderen en verwerken van de data zal worden gedaan op de manier die beschreven is door Baarda (2009). Om de gevonden data te analyseren wordt er gezocht naar categorieën en thema's die terugkomen in alle data. Dit proces wordt *coderen* genoemd. Op deze manier kunnen er patronen worden ontdekt in het voorkomen van de categorieën en in de relaties tussen categorieën. Vervolgens kunnen de codes, de benamingen van iedere categorie, worden samengevoegd of gesplitst. Dit gebeurt aan de hand van *open coderen*, *axiaal coderen* en *selectief coderen*. Bij *open coderen* wordt de data eerst opgedeeld in fragmenten waar vervolgens een of meerdere codes aan gegeven worden die de tekst zo goed mogelijk representeren. De tweede stap is kijken of er een structuur in de codes ontdekt kan worden. Het is dan mogelijk om codes samen te

voegen of fragmenten onder te brengen onder een hoofdcategorie. Dit wordt *axiaal coderen* genoemd. De laatste stap in dit proces is *selectief coderen*. Hier wordt nagegaan of er één centraal begrip is dat de lading van de meeste codes dekt (Baarda, de Goede & Teunissen, 2009). Op deze manier ontstaat er een definitief code systeem waardoor er gezocht kan worden naar verbanden en verklaringen waar de uiteindelijke theorie op gebaseerd kan worden ('t Hart, Boeije & Hox, 2005).

Naast deze data-analyse wordt er ook literatuuronderzoek gedaan om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Zowel artikelen als boeken van andere onderzoekers worden hier als secundaire bronnen gebruikt. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de triangulatie-strategie, wat inhoudt dat er meerdere bronnen gebruikt worden en naast elkaar worden gelegd om een zo nauwkeurig mogelijk beeld te krijgen. Op deze manier wordt de betrouwbaarheid gewaarborgd.

De betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek zullen ook gewaarborgd worden door toepassing van een aantal andere strategieën. Er zal in een logboek volledig verslag gedaan worden van alle activiteiten die uitgevoerd worden tijdens het onderzoek. In dit logboek zullen ook de vindplaatsen van informatie vermeld worden alsmede de beslissingen die genomen zijn omtrent de gevonden informatie. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van de feedback van medeonderzoekers en interbeoordelaarsovereenstemming om bias te voorkomen (Robson, 2002).

Resultaten

De resultaten van de deelvragen van het onderzoek worden hier getoond om een beeld te krijgen van de onderzoeksvraag, namelijk wat de invloed is geweest van de besluitvorming op het Congres van Milaan in 1880 op de keuze voor een communicatiemethode in het onderwijs van het H. D. Guyot Instituut in Groningen. Met behulp van de volgende deelvragen, zijn gegevens en literatuur verzameld voor het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat hield de methodenstrijd in en hoe kreeg deze vorm in Nederland?
2. Wat was het Congres van Milaan en welke betekenis kreeg dit?
3. Welke keuzes maakte het H. D. Guyot Instituut betreffende de communicatiemethode in het onderwijs?

De resultaten van dit onderzoek zullen hieronder uiteen gezet worden.

1. Wat hield de methodenstrijd in en hoe kreeg deze vorm in Nederland

De methodenstrijd was een strijd die in veel landen in Europa en in de VS speelde. Deze strijd werd gevoerd tussen voorstanders van de Franse, manuele methode en voorstanders van de Duitse, orale methode. In eerste instantie was er nog geen sprake van een methodenstrijd in Nederland, omdat er zowel op het Guyot instituut als op het

Instituut voor doven te Sint-Michielsgestel gebruik werd gemaakt van een manuele methode in het onderwijs. Toch heeft er in de periode van 1849 tot 1885 een omschakeling in de communicatiemethode op het H. D. Guyot Instituut plaatsgevonden. In het jaar 1849 werd de Oud-Hollandse methode gebruikt op het H. D. Guyot instituut. Deze Oud-Hollandse methode is een communicatiemethode die is gegrond op de manuele methode, waarin alleen gebaren worden gebruikt. Het verschil met de manuele methode is dat in de Oud-Hollandse methode de dove leerlingen die aanleg hebben om de spraak aan te leren, de spraak wel aangeleerd krijgen. De dove leerlingen die deze aanleg niet hebben, werd geen spraak aangeleerd. In het jaar 1885 werd echter de orale methode gebruikt op het instituut, en waren gebaren volledig uitgesloten. De omschakeling in de communicatiemethode maakt deze periode interessant om te onderzoeken.

Voor het beantwoorden van de eerste onderzoeksvraag '*Wat hield de methodenstrijd in en hoe kreeg deze vorm in Nederland?*' zijn voornamelijk het jaarverslag uit 1849, het jaarverslag en de bijbehorende bijlage uit 1853 en het jaarverslag uit 1864 relevant geweest. Na het bestuderen en beschrijven van de belangrijkste stukken tekst betreffende dit onderwerp zijn hier de eerste codes voor geformuleerd. Vervolgens zijn de vergelijkbare codes, na constante vergelijking met reeds geformuleerde codes, onderverdeeld in een aantal categorieën. Deze categorieën zijn (a) de strijd met de Rotterdamse dovenschool, (b) het belang van de Oud-Hollandse communicatiemethode in het onderwijs, (c) de oriëntatie op de Duitse communicatiemethode, (d) de overgang naar de Duitse communicatiemethode. De code waar alle categorieën onder geschaard kunnen worden is (e) de methodenstrijd in Groningen. Op deze volgorde zullen de codes inhoudelijk beschreven worden waardoor er uiteindelijk een conclusie getrokken kan worden die antwoord geeft op de onderzoeksvraag.

Het jaarverslag uit 1853 beschrijft grotendeels een jaar waarin niet veel grootse gebeurtenissen hebben plaatsgevonden. Echter, op het eind wordt er gesproken van '*een laatste gewichtig punt*'¹ dat het instituut aangaat, namelijk de oprichting van een dovenschool in Rotterdam waar wordt onderwezen volgens de Duitse methode. In eerste instantie werd deze oprichting niet als een probleem gezien in Groningen, omdat zij ervan overtuigd waren dat hun Oud-Hollandse methode de voorkeur verdiende boven de Duitse methode en zij voorspelden dat het onderwijs in Rotterdam niet de resultaten zou opleveren die zij daar wel verwachtten. De oprichting van de Rotterdamse dovenschool werd echter wel een probleem toen in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 28 november een artikel verscheen waarin op afkeurende wijze over de communicatiemethode in Groningen werd geschreven. Zeer getroffen door dit bericht

---

¹ Jaarverslag Instituut H. D. Guyot, 1853, 12

besloot directeur C. Guyot van het Groningse instituut dat de ware toestand van zaken bekend moest worden gemaakt aan iedere belangstellende Nederlander.² Hierop volgde een 27 pagina's tellend rapport, genaamd de *Verdediging der Leerwijze gevolgd op het Instituut voor Doofstommen te Groningen*. Vanaf dit moment kan er gesproken worden van een methodenstrijd in Nederland waarin Groningen de Oud-Hollandse methode propageerde en Rotterdam de Duitse methode naar buiten toe promootte.

Vanaf 1840, toen het doveninstituut in Sint-Michielsgestel werd geopend, was er al wel sprake van lichte concurrentie, zoals blijkt uit het Groningse jaarverslag van 1849, maar een methodenstrijd kon het toen nog niet genoemd worden. In dit jaarverslag wordt beschreven dat drie leerlingen niet zijn teruggekeerd naar het instituut in Groningen, maar zijn overgeplaatst naar het instituut in Sint-Michielsgestel. Iets wat betreurenswaardig werd gevonden in Groningen, maar waarvan zij wel hoopten dat het hun geluk zou bevorderen. De reden die hiervoor werd gegeven aan C. Guyot is dat gevreesd werd dat Rooms-katholieke leerlingen niet naar behoren onderwezen, opgeleid en opgevoed zouden worden volgens de leer en instellingen van hun kerk. Een reden die wordt tegengesproken door Guyot, omdat zij '*bij een ieder de wijze eerbiedigen waarop hij vermeent God te moeten dienen*'.³ Hieruit blijkt dat er wel concurrentie bestond tussen de twee instituten, maar dat dit eerder te wijten was aan de godsdienstige opvattingen, dan aan de gebruikte communicatiemethode in het onderwijs, aangezien de leerlingen op beide instituten onderwezen werden volgens de manuele communicatiemethode.

In de *Verdediging der Leerwijze gevolgd op het Instituut voor Doofstommen te Groningen* uit 1853 worden verschillende kanten van de Oud-Hollandse methode belicht. Zo wordt er uitgelegd dat de communicatiemethode bestaat uit gebaren, schrift en spraak en wordt er geschreven dat de methode internationaal wordt geprezen. De beschuldiging dat de Oud-Hollandse methode, waarin zowel spraak als gebaar gebruikt wordt, een tranendal is voor zowel onderwijzer als leerkracht wordt weerlegd. Ook komen de goede resultaten van oud-leerlingen aan bod en komt duidelijk naar voren dat het aanleren van spraak veel voordelen heeft voor de leerlingen om te kunnen communiceren met horenden, maar dat de combinatie van gebaren, schrift en spraak de voorkeur verdient boven het uitsluitend volgen van de Duitse methode. Volgens de gebroeders Guyot kunnen het nuttige van spraak en het natuurlijke van gebaren elkaar juist aanvullen en helpen om het begrip te vergroten.⁴

In het rapport wordt in de eerste achttien pagina's over het algemeen op objectieve wijze gesproken over de verschillende communicatiemethoden zonder negatieve uitlatingen te doen over de Rotterdamse dovenschool. Vanaf pagina negentien

---

² Bijlage bij jaarverslag Instituut H. D. Guyot, 1853, 3-4

³ Jaarverslag Instituut H. D. Guyot, 1849, 12-13

⁴ Ibid, 1853, 6, 8, 16

komt hier verandering in als het bericht uit de courant nog eenmaal wordt benoemd en daar door de gebroeders Guyot nog meer tegenin gegaan wordt met behulp van voorbeelden uit de praktijk. Zij vragen zich bijvoorbeeld af wat het nut is om doofgeborenen slechts de spraak bij te brengen, en hierin te volharden, als er geen vorderingen plaatsvinden. Volgens hen zullen juist diegenen die het onderwijs het hardst nodig hebben, hierdoor uitblijven van verstandelijke ontwikkeling, zoals reeds is gebeurd in Duitsland en Zwitserland.⁵ Bij het gebruik van de Oud-Hollandse methode is hier geen sprake van en ontvangt iedereen onderwijs naar eigen vermogen. Hierdoor kunnen alle leerlingen zich uiten op een manier die het beste bij hen past, aldus de gebroeders Guyot. Ook wordt geschreven dat aan het doveninstituut in Groningen altijd vooruitgang heeft plaatsgevonden, in tegenstelling tot de eenzijdige en gebrekkige communicatiemethode die gebruikt werd in Rotterdam.⁶

Hoewel het begrip 'methodenstrijd' nog niet gebruikt werd in 1853 wordt er aan het eind van het rapport gesteld dat wat thans in Nederland afspeelt, al een halve eeuw heeft gespeeld in Duitsland en Frankrijk. Hierin wordt gezegd dat de versnippering van de communicatiemethoden in het onderwijs en daarmee de verwaarlozing van veel doofstommen veel negatieve gevolgen hebben gehad, maar dat er ook positieve uitkomsten van deze strijd zichtbaar zijn, zoals het gebruik van de gemengde methode in delen van Duitsland, Frankrijk, België, Engeland en de Verenigde Staten. Ook de Oud-Hollandse methode is een gemengde methode te noemen. De laatste zin van het rapport omvat de situatie van het moment en toont de visie van het Groningse instituut hierop:

"Zullen wij ons ook tot eenen teruggang tot het onvoldoende, gebrekkige en eenzijdige laten dwingen? Nimmer!".⁷

Ondanks het overtuigende karakter van het rapport en de inzet van de broers Guyot om de Oud-Hollandse methode te behouden, zou al voor het Internationaal Congres voor het Onderwijs aan Doofstommen in 1880 de Duitse methode zijn intrede doen in het Groningse instituut. Met de aanstelling van A.W. Alings als nieuwe directeur maakte de Oud-Hollandse methode vanaf 1864 stapsgewijs plaats voor de orale methode. In het jaarverslag van 1864 wordt geschreven over de bezoeken die de directeur heeft gebracht aan andere doveninstituten in Nederland en in het buitenland, waar de Duitse methode wordt toegepast om met eigen ogen te zien wat daar de resultaten van waren. Uit die bezoeken wordt geconcludeerd dat er van een scheiding tussen communicatiemethoden thans geen sprake meer is en de scholen nader tot elkaar zijn gekomen. Alle scholen streven dezelfde doelen na en de middelen die hiervoor

---

⁵ Ibid., bijlage 1853, 19-20

⁶ Ibid., 26

⁷ Ibid., 26-27

gebruikt worden, verschillen niet veel van elkaar. Vervolgens wordt gesteld dat het te gebruiken middel om tot verstandelijke, zedelijke en godsdienstige vorming te komen de taal van de horenden behoort te zijn; ook wel de woordentaal genoemd. Het gebruik van natuurlijke gebaren wordt echter niet geheel uitgesloten, zolang het de woordentaal niet schaadt en niet vaker gebruikt wordt dan noodzakelijk.⁸ Kort daarna werden de eerste veranderingen in het onderwijs aangebracht, beginnend met een verandering in klassenindeling, zodat iedere klas nu een eigen onderwijzer had, die zich volledig kon wijden aan het onderwijzen van een beperkt aantal leerlingen van hetzelfde niveau.⁹

Het is, ondanks het resultaat dat de Duitse spraakmethode al voor het Internationaal Congres voor het Onderwijs aan Doofstommen in Milaan is ingevoerd op het H. D. Guyot Instituut, toch interessant om te achterhalen wat er besproken is gedurende het Congres in Milaan en hoe gezaghebbend dit Congres was.

2. Het Internationaal Congres voor het Onderwijs aan Doofstommen

Om de onderzoeksvraag '*Wat hield het Internationaal Congres voor het Onderwijs aan Doofstommen in en welke betekenis kreeg dit?*' te beantwoorden, is bekeken waar het debat inhoudelijk over ging, waar elke dag over werd vergaderd en hoe resoluties tot stand zijn gekomen. Omdat het Congres niet wordt genoemd in de jaarverslagen van het instituut zal de literatuur bestaan uit boeken en artikelen van onderzoekers, die zich verdiept hebben in brieven, artikelen en rapportages die geschreven zijn gedurende het Congres en na het Congres. Zo kan achterhaald worden welke belangrijke deelnemers aanwezig waren, waar deze voor stonden en welke belangrijke besluiten (resoluties) zijn gevormd. Er zal zo een beeld ontstaan van het Congres, de context van het Congres en de invloed van het Congres op het dovenonderwijs.

Het Congres van Milaan vond plaats tussen 6 en 11 september, waarbij horende pedagogen (dove leerkrachten waren aanwezig maar hadden geen stemrecht), en 164 deelnemers samen kwamen om te vergaderen over het methodevraagstuk (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010; Meulder, 2005). Deze deelnemers representeerden acht landen, waarvan er geen vertegenwoordigers uit Nederland aanwezig waren (Brill, 1984). De officiële taal zou de Franse taal zijn, de presentaties konden in de moedertaal gegeven worden. De president van deze conventie was Guilio Tarra (Brill, 1984).

Er zijn voor het Congres een aantal discussieonderwerpen opgesteld, bestaande uit 26 preresolutie vragen (Sturley, 2005). Deze vragen bestonden uit vier secties: 1) gebouwen - meubels 2) instructie, 3) methoden en 4), speciale vragen (Brill, 1984). Opvallend is dat een aantal discussie onderwerpen die van tevoren zijn opgesteld, weinig of niet aan bod zijn gekomen. Zo geeft de Amerikaans gedelegeerde E. M. Gallaudet aan,

---

⁸ Jaarverslag Instituut H. D. Guyot, 1864, 6-7

⁹ Ibid., 7

dat de congresleden voornamelijk in beslag werden genomen door de discussiepunten *Methoden* en *Instructies*, waarbij bijna alle andere discussieonderwerpen werden uitgesloten: *Gebouwen en meubels* en andere *Speciale vragen* (Brill, 1984). Uit het rapport van het Congres, geschreven door M. Houdin (Vice President voor Frankrijk), komt naar voren dat de echte discussie over de *Methoden* is gegaan over de methode 'mixte' (gemengde methode) en de methode 'orale pure' (de puur orale methode). Er is tijdens dit Congres geen sprake van een discussiepunt wat betreft de manuele methode (gebarentaal) (Beelaert, Bruyneel & Leeman, 2009). Ook uit het tweede discussiepunt wat valt onder *Methoden* blijkt dat het verschil tussen de orale methode en de gemengde methode zal worden besproken, waarbij de pure manuele methode is uitgesloten (Brill, 1984).

Tijdens het Congres werd vergaderd over de methode gebaren of spreken en welke consequenties die keuze had voor de klassengrootte, het aanbod van grammatica, de discipline en de duur van de lessen (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). Uit de discussies zijn een aantal resoluties tot stand gekomen. De eerste twee resoluties hadden de grootste langetermijneffecten (Brill, 1984), deze stelden dat spraak superieur is aan gebaren (Meulder, 2005):

- 1) *The Convention, considering the incontestable superiority of speech over signs, for restoring deaf-mutes to social life [and] for giving them greater facility of language, declares that the method of articulation should have preference over that of signs in the instruction and education of the deaf and dumb;*
- 2) *Considering that the simultaneous use of signs and speech has the disadvantage of injuring speech and lip-reading and precision of ideas, the convention declares that the pure oral method ought to be preferred (Meulder, 2005, p. 18).*

Tijdens de dagen die erop volgden, werden meerdere resoluties aangenomen (Sturley, 2005). Uit het debat komt naar voren, hoe oververtegenwoordigd de voorstanders voor de orale methode waren. De resoluties werden aangenomen door alle deelnemers. De enige tegengeluiden kwamen van de Amerikanen I. L. Peet, E.M. Gallaudet, T. Gallaudet, C. Stoddard, J. Denison (een dove gedelegeerde met geen stemrecht) en de Engelsman R. Elliot (Brill, 1984). Deze stemden tegen de eerste twee resoluties die verklaren dat onderwijs via spraak de voorkeur heeft boven gebarentaal bij de instructie en onderwijs aan doven en dat de pure orale methode de voorkeur moet hebben. Een aantal argumenten die gebruikt werden, om de orale methode te verkiezen boven de gemengde methode, komen onder andere van M. Magnat. Deze Fransman geeft aan dat spraak ervoor zorgt dat kinderen kunnen participeren in de samenleving, voor de morele en

intellectuele ontwikkeling, en dat het bruikbaar is bij het vinden van een baan. Spraak zou daarnaast beter zijn voor de longen, meer precies dan gebaren en zorgt voor een spontane, snelle, zekere en complete expressie van gedachten (Lane, 1984). E. M. Gallaudet benadrukt echter dat gebaren de natuurlijke taal zijn van de doven, als ook de moedertaal van de mensheid (Sturley, 2005).

Wat wel opvalt, is dat I. L. Peet (Vice President voor de Engelstaligen) gedurende het congres positiever wordt over de orale methode:

"Signs are more simple than labial articulations, and more easily understood. I have, however, seen wonderful results of the Oral Method in Milan, and I will endeavour so to arrange the proposed new buildings at New York, that he might apply the articulation method in a greater degree than at present" (Sturley, 2005).

E. M. Gallaudet blijft echter wel stand houden, door als een van de weinigen de gemengde methode te blijven verdedigen.

"Speech is important, but no deaf person would change places with a speaking savage or a speaking derelict. Thousands of graduates of the signing schools in Britain, France, and America, though not in possession of speech, are living today as educated, intelligent, self-sustaining men and women, happy and prosperous in all the relations of life, useful citizens, grateful for the blessings they have received" (Lane, 1984, p. 392).

Dat de grote meerderheid van de deelnemers voorstander was van de orale methode, kan waarschijnlijk verklaard worden door de samenstelling van de leden (Lane, 1984). Zo representeerden de Amerikaanse gedelegeerden veel meer leerlingen (6000), dan de Italiaanse deelnemers. Op deze Amerikaanse scholen werd de gemengde methode onderwezen. Ondanks deze verhouding, waren 87 deelnemers uit Italië aanwezig en maar vijf uit de Verenigde Staten. E. M. Gallaudet is sterk van mening dat het Congres niet internationaal of representatief is in zijn samenstelling. Hij ziet de resoluties niet als een eerlijke uiting van meningen van de gehele (doven)gemeenschap, en daarom ondemocratisch (Brill, 1984; Gallaudet, 1881).

De kritiek op het verloop en de organisatie van het Congres hield aan, ook na het congres. De locatie, organisatoren, tentoonstellingen en leden waren voor het Congres zo uitgekozen, dat het Congres zou resulteren in de keuze voor de orale methode (Lane, 1984). De organisatoren verkozen Giulio Tarra als President van het Congres, die spraak zag als het enige instrument voor de gedachten van de mens (Lane, 1984). Tarra was door beïnvloeding van de Rotterdamse dovenschool overgegaan op de orale methode in

zijn doveninstituut. Hij heeft het reglement van de Rotterdamse dovenschool omgezet naar het Italiaans, waarna de school in Milaan als modelinstituut in Italië is gaan fungeren (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). Tijdens het Congres zijn er 'open dagen' georganiseerd door twee Milanese dovenscholen, waar de leerlingen hun 'orale successen' konden tonen. De meerderheid van de deelnemers was onder de indruk van de leerlingen die hun 'orale successen' toonden, waarbij leerlingen waren voorbereid om vragen te beantwoorden volgens de orale methode (Sturley, 2005), maar de kritiek op deze 'demonstraties' kwamen ook van deelnemers die het oralisme steunen (Sturley, 1984). Zij zagen ook in dat de demonstratie eerder een theatervoorstelling was (Sturley, 2005; Gallaudet, 1881). Een Amerikaanse observeerder van de demonstraties liet weten dat er een langdurige voorbereiding heeft plaatsgevonden, van intensieve training om een groot effect te bereiken. Daarnaast informeerden Italiaanse spraakdocenten de observeerder, dat er een aantal leerlingen bij zaten die al konden praten en op latere leeftijd doof werden (Lane, 1984; Sturley, 2005). E. M. Gallaudet is het met dit laatste eens. Ook R. Elliot concludeerde dat alles van tevoren zorgvuldig is gerepeteerd. Zo geeft hij aan dat leerlingen al begonnen met het beantwoorden van de vragen, voordat deze werden afgemaakt. Alleen de Italiaanse docenten mochten vragen stellen aan de leerlingen (Lane, 1984; Sturley, 2005).

Ook J. Denison ziet in dat het Congres een eenzijdige zaak was. Verdedigers van de orale methode hadden bijna vanaf het eerste moment alles naar hun zin. Hun meest capabele, meest energieke en meest welsprekende mannen waren aanwezig (Brill, 1984). Het is ook terug te zien in de reactie na het Congres van de President G. Tarra, die aangeeft dat alle discussies tot een einde zijn gekomen, hoe gezaghebbend en oververtegenwoordigd de voorstanders van het oralisme waren. Serieuze bezwaren zouden uit zichzelf zijn verdwenen en de lange strubbelingen tussen de twee communicatiemethoden zouden tot een einde zijn gekomen (Lane, 1984).

De lange termijn effecten van het Congres in Milaan en de resoluties die hierbij tot stand zijn gekomen, waren groot. Voorstanders van de orale methode hebben herhaaldelijk gerefereerd aan de resoluties van het Congres in Milaan, als zijnde de basis en een professionele rechtvaardiging voor oraal onderwijs aan dove kinderen (Brill, 1984). Lane (1984) formuleert het effect van het Congres treffend, door te stellen dat het pure oralisme Europa 'overspoelde', waarbij vele mensen en scholen werden meegenomen in het voordeel van het oralisme. Hiertegen stelt E. M. Gallaudet dat het succes in Italië misschien een compleet succes is, maar dat er niet noodzakelijk dezelfde resultaten in andere landen behaald worden, met talen die fonetisch zeer verschillen van de Italiaanse taal (Brill, 1984). Daarnaast ziet Lane (1984) dat de resoluties eigenlijk een zelfverwijt met zich mee dragen: aangezien er verklaard wordt dat spraak alle voordelen heeft en gebaren alle gebreken, zou het niet nodig moeten zijn om gebaren te bannen

van school en om oudere kinderen die gebarentaal gebruiken te scheiden van jongere kinderen die dat niet doen; spraak zou worden omhelsd, net als bij de horenden. Gebarentaal zal zo een onwelkome herinnering zijn van een andere, veel makkelijkere route naar de geest van het dove kind. Maar nadat E. M. Gallaudat met pensioen ging, is er zelden meer afgevraagd in hoeverre de resoluties valide waren, zowel vanuit een professioneel standpunt als een politiek standpunt (Brill, 1984).

Om te achterhalen of ook het H. D. Guyot Instituut werd 'overspoeld' met het pure oralisme, zijn de keuzes voor een communicatiemethode onderzocht op het H. D. Guyot Instituut.

3. De keuzes voor een communicatiemethode op het H.D. Guyot Instituut

Gezien het gezaghebbende karakter van het Congres in Milaan en de manier waarop dit het onderwijs heeft bepaald in Europa, is onderzocht of de keuze voor een communicatiemethode op het H. D. Guyot Instituut in Groningen werd beïnvloed door de besluitvorming op het Congres van Milaan en welke andere motieven ten grondslag lagen aan de keuze voor een specifieke communicatiemethode.

Om de keuze voor de communicatiemethode en de invloed van het Internationaal Congres voor het Onderwijs aan Doofstommen te onderzoeken zijn de jaarverslagen uit de desbetreffende periode opgevraagd bij de bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam waarna ze bij de Bijzondere Collecties ingezien en gefotografeerd konden worden. De verslagen beschrijven per jaar welke ontwikkelingen er hebben plaatsgevonden op het gebied van onderwijs, opvoeding, financiën, de leerlingen en de docenten in het instituut.

In de eerder genoemde jaarverslagen was de te vinden informatie over de communicatiemethode per jaar erg verschillend. In twaalf jaarverslagen is informatie gevonden over de gebruikte communicatiemethode. De andere 24 jaarverslagen zijn verder niet meegenomen in dit onderzoek omdat in deze verslagen geen informatie staat over de communicatiemethode. De jaarverslagen die onderzocht zijn komen uit de jaren 1853, 1858, 1860, 1862, 1863, 1864, 1869, 1870, 1875, 1878, 1881 en 1882. De communicatiemethode is in twee perioden vaak in het jaarverslag terug te vinden. Dit zijn de periode rond het jaar 1862 en de periode rond het jaar 1880.

De hoofdmotieven voor het gebruik van de orale methode die uit het coderen voortkomen zijn: 1) het belang van het meegaan met de ontwikkelingen; 2) dat de spreekmethode niet geheel nieuw was en 3) het maatschappelijke belang van het spreken. Vervolgens is gekeken of bij deze motieven een samenhang met het Internationaal Congres voor het Onderwijs aan Doofstommen te Milaan, gehouden in 1880, werd genoemd.

In vrijwel alle jaarverslagen waar de communicatiemethode ter sprake komt, worden ook motieven voor de bepaalde communicatiemethode gegeven. In de jaarverslagen van 1853, 1858, 1860 en 1862 worden er veel motieven gegeven voor de Oud-Hollandse methode en wordt deze ook verdedigd in een 'Verdediging der Leerwijze gevolgd op het Instituut voor Doofstommen te Groningen'.¹⁰ In deze jaren was dit terug te vinden in de jaarverslagen, in tegenstelling tot de jaarverslagen van de hiertussen liggende jaren. In de jaarverslagen van 1860 en 1862 wordt nogmaals de Oud-Hollandse methode verdedigd tegenover de orale methode.¹¹ In het jaarverslag van 1860 wordt onder andere gezegd dat de Oud-Hollandse methode, zoals gebruikt op het H. D. Guyot Instituut in Groningen wel de voordelen heeft van zowel de orale als de manuele methode, maar de nadelen achterwege laat. Het meest tekenend voor de reactie van de broers Guyot tijdens de methodenstrijd is wel het volgende citaat:

"En zullen wij nu overgaan tot zulk eene methode, die aan eene kleine minderheid het belang van de grote meerderheid opoffert; die het grootste gedeelte harer leerlingen een goed deel der leeruren doet verliezen tot verwerving van een uitingmiddel, 't welk zij toch niet behoorlijk magtig kunnen worden; die hunne ontwikkeling noodwendig tegenhoudt, daar zij hun alleen veroorlooft zich uit te drukken op eene wijze, welke voor hen onmogelijk is; kortom eene methode, die door hare niet-verblinde voorstanders zelve op verre na niet voor alle doofstommen geschikt wordt geacht?"¹²

In het jaarverslag van 1863 staat dat dhr. A. W. Alings per 1 januari 1863 tot "instituteur" is benoemd.¹³ In ditzelfde jaarverslag wordt niets gezegd over de communicatiemethode, in het jaarverslag van 1864 echter wel.¹⁴ Dit is ook het keerpunt in de keuze voor de communicatiemethode. Voor 1863 werd steeds de Oud-Hollandse methode verdedigd, na 1863 worden juist motieven genoemd voor de orale methode. Daarnaast wordt er vanaf 1863 veelvuldig verhaald over schoolbezoeken in Duitsland door dhr. Alings en andere onderwijzers. In de jaarverslagen vanaf 1864 komt in verschillende bewoordingen naar voren dat het belangrijk is mee te gaan in de ontwikkeling van het onderwijs. Deze ontwikkeling in het onderwijs wordt benoemd als het volgen van de orale methode. Meegaan in de ontwikkeling van het onderwijs houdt in dat er geen stilstand moet zijn. Verandering is niet ongewenst wanneer de ondervinding

---

¹⁰ Ibid., bijlage 1853

¹¹ Jaarverslag Instituut H. D. Guyot, 1860, 29-30

¹² Ibid., 29-30

¹³ Jaarverslag Instituut H. D. Guyot, 1863, 5

¹⁴ Ibid., 1864, 5-7

leert dat iets anders beter is.¹⁵ Meegaan in de ontwikkeling betekent ook dat er invloed is van buitenaf. Alings schrijft er in 1875 zelf over:

*"Zoolang de uitstekende mannen, die een geruimen tijd aan het hoofd der fransche school stonden, hunne inzichten met talent verdedigden en daaraan zelfs op vele duitsche inrichtingen ingang wisten te verschaffen, neigde ons instituut meer tot de fransche methode; toen later de duitsche doofstommen-onderwijzers aan invloed wonnen, kregen hunne beginselen hier het overwicht."*¹⁶

Als tweede blijkt uit de jaarverslagen herhaaldelijk dat de spraakmethode niet een geheel nieuw fenomeen is. Door de Oud-Hollandse methode te hanteren wordt er al gebruik gemaakt van de spraakmethode. Een motief wat op grond hiervan genoemd wordt, is dat de manuele methode nooit in zijn geheel is gevolgd, maar dat het spreken altijd onderdeel is geweest van de totale communicatiemethode.¹⁷ Daarnaast wordt er weinig verschil gezien tussen de Oud-Hollandse en de orale methode, omdat, zoals eerder beschreven, deze beide communicatiemethoden hetzelfde doel dienen. Dit doel is *'den doofstomme te ontwikkelen, hem verstandelijk, zedelijk en godsdienstig te vormen'*.¹⁸ In het jaarverslag van 1864 wordt verwoord dat het middel om tot dit doel te komen de gesproken taal is. Waarom het middel de gesproken taal moet zijn wordt niet genoemd in dit jaarverslag.¹⁹ Als derde wordt er nog het maatschappelijk belang van spreken genoemd. Dit motief komt alleen in het jaarverslag van 1875 naar voren. Het is voor dove mensen belangrijk om aan horende mensen zo veel mogelijk gelijk te worden, omdat de spraakmethode dove mensen beter geschikt maakt voor verkeer in de maatschappij. Wat hierbij ook wordt genoemd is dat gesproken taal beter is voor het uitdrukken van de gedachten.²⁰

De methodenstrijd, die ging over het gebruik van de orale methode en de manuele methode voor het onderwijs aan dove kinderen, vond internationaal plaats. In Nederland was hier in eerste instantie geen sprake van, tot de komst van het Rotterdams doveninstituut in 1853. Rotterdam propageerde de nieuwe inzichten van de orale methode, terwijl het doveninstituut in Groningen zich beriep op de jarenlange ervaring en de goede resultaten van de manuele methode van de l'Épée (Rietveld-van Wingerden & Tijsseling, 2010). Met de aanstelling van A.W. Alings als nieuwe directeur in 1864, is ook het H. D. Guyot Instituut in Groningen overgegaan op de orale methode.

---

¹⁵ Ibid., 5-7; Ibid., 1869, 4-5; Ibid, 1875, 24-27

¹⁶ Ibid., 24-27

¹⁷ Ibid., 24-27

¹⁸ Ibid. 1864, 5-7

¹⁹ Ibid., 5-7

²⁰ Ibid., 1875, 24-27

De methodenstrijd vond internationaal zijn climax in het Congres van Milaan. Hier werd vergaderd over het methodevraagstuk, voornamelijk de keuze voor de gemengde methode of de orale methode. Door een oververtegenwoordiging van voorstanders van de orale methode, zijn resoluties aangenomen die verklaren dat spraak superieur is aan gebaren bij de instructie en onderwijs aan doven en dat de pure orale methode de voorkeur moet hebben.

Toch toont dit onderzoek aan dat het Congres in Milaan geen invloed heeft gehad op het H. D. Guyot Instituut in Groningen. In het jaarverslag van 1875 wordt genoemd dat de orale methode al 12 jaar wordt gehanteerd op het H. D. Guyot Instituut.²¹ Dit houdt in dat de omschakeling van de Oud-Hollandse, gemengde methode naar de orale methode plaatsvond in het jaar 1863. Het congres in Milaan vond plaats in 1880, maar in de jaarverslagen van het H. D. Guyot Instituut rond het jaar 1880 staat hierover niets vermeld.

Conclusie

De resultaten van deelvraag 1 geven weer dat de methodenstrijd speelde in veel landen in Europa en de VS, waarin aanhangers van de Duitse spraakmethode en de Franse gebarenmethode tegenover elkaar stonden. In Groningen werd de methodenstrijd pas echt voelbaar toen de Rotterdamse dovenschool werd opgericht waar de orale communicatiemethode werd gebruikt en er vervolgens een negatief krantenbericht in de Nieuwe Rotterdamsche Courant werd gepubliceerd over de communicatiemethode in Groningen. Hierna volgde een strijd waarin beide instituten hun communicatiemethode nationaal en internationaal propageerden. Het Groningse instituut publiceerde toen een rapport waarin de Oud-Hollandse methode werd verdedigd. Hoewel de gebroeders Guyot absolute voorstanders waren van de Oud-Hollandse methode, is al voor het Congres van Milaan de Duitse methode ingevoerd op het Instituut in Groningen door de nieuwe directeur A.W. Alings die de resultaten van deze communicatiemethode had gezien bij andere dovenscholen in Europa. Hieruit blijkt dat de orale communicatiemethode al vanaf 1864 werd ingevoerd op H. D. Guyot Instituut in Groningen en het Internationaal Congres voor educatie van Doven hier dus geen directe invloed op heeft gehad.

Uit de resultaten van deelvraag 2 blijkt dat het Congres desondanks zeer gezaghebbend was in Europa. De oralisten hebben door de aangenomen resoluties zeer veel invloed gehad op het onderwijs voor dove leerlingen. Tijdens en na het Congres is er nog veel kritiek geuit op de gang van zaken tijdens het Congres en de aangenomen resoluties, maar dit heeft de invoering van de orale communicatiemethode in het dovenonderwijs niet kunnen tegenhouden. Nadat E. M. Gallaudet met pensioen ging is er

---

²¹ Ibid., 1875, 24-27

zelden meer afgevraagd in hoeverre de resoluties valide waren. De conclusie die hieruit getrokken kan worden is dat de mensen op het Congres eenzijdig voor de orale communicatiemethode waren en dat de argumenten voor de manuele communicatiemethode vrijwel onbelicht zijn gebleven.

De resultaten van deelvraag 3 geven weer dat, hoewel het Congres geen directe invloed heeft gehad op de omschakeling in communicatiemethode op het H. D. Guyot instituut, er wel een aantal andere motieven voor de omschakeling in communicatiemethode naar voren zijn gekomen. Zo werd het belangrijk gevonden om mee te gaan met de ontwikkelingen in de methodenstrijd. Een ander motief was dat de orale methode niet geheel nieuw was, maar dat deze in de Oud-Hollandse methode naast het gebruik van gebaren ook werd toegepast. Het maatschappelijk belang van het spreken is ook een motief geweest voor de invoering van de orale methode. Ten slotte kan de oprichting van de Rotterdamse dovenschool genoemd worden als beginpunt van de methodenstrijd in Nederland. Niemand weet of de Oud-Hollandse methode was behouden tot aan het congres in 1880 als die school niet was opgericht, maar het is zeker dat ze een grote rol hebben gespeeld bij de omschakeling van de Oud-Hollandse methode naar de orale communicatiemethode in het H. D. Guyot instituut.

Discussie

Bovenstaande conclusies zijn getrokken na het analyseren van de data. Het is mogelijk dat de conclusies die getrokken zijn niet kloppen doordat de jaarverslagen een ander beeld geven van de werkelijkheid. Deze mogelijkheid bestaat omdat de jaarverslagen openbaar waren en negatieve beschrijvingen niet bevorderlijk zouden zijn voor het imago van het instituut.

Tevens is de methode van onderzoek aangepast tijdens het verzamelen van de data over de invloed van het Congres in Milaan op het H. D. Guyot Instituut. Dit was noodzakelijk omdat het Congres niet werd vermeld in de jaarverslagen waardoor er geen primaire bronnen beschikbaar waren om te analyseren. Er is daarom gekozen voor een literatuuronderzoek, wat een andere aanpak vergt. Een nadeel hierbij kan zijn dat er alleen gebruik is gemaakt van secundaire bronnen, waarin het verloop van het Congres al beschreven is, waardoor het analyseren van de feiten moeilijk uit te voeren is. Maar door verschillende bronnen naast elkaar te leggen is er toch een breed beeld ontstaan van het verloop van het Congres. De bevindingen uit de jaarverslagen die wel bruikbaar waren, komen grotendeels overeen met vooraf gelezen artikelen en boeken over dit onderwerp. Wel is gebleken dat er geen vertegenwoordigers uit Nederland aanwezig waren op het Congres in Milaan. Dit kan verklaren waarom er niet over het Congres gesproken wordt in de jaarverslagen van het H. D. Guyot Instituut.

Voor vervolgonderzoek is het interessant om naar de methodenstrijd te kijken vanuit verschillende andere dovenscholen in Nederland en/of Europa. In dit onderzoek is er alleen naar de methodenstrijd gekeken vanuit de visie van het H. D. Guyot Instituut. Door meerdere partijen te betrekken in een onderzoek kan er vanuit verschillende perspectieven gekeken worden naar het onderwerp dat een grote rol heeft gespeeld in de geschiedenis van dovenscholen en instituten in Europa en de Verenigde Staten. Daarnaast zou het interessant kunnen zijn om dieper in te gaan op de mogelijke invloed van de dovenschool in Rotterdam op de omschakeling van de communicatiemethode in Groningen. Deze dovenschool werd namelijk opgericht in 1853, tien jaar voordat het H. D. Guyot Instituut overging tot de orale methode.

Terugblikkend op het onderzoek kan geconcludeerd worden dat het een nuttig onderzoek is geweest dat nieuwe inzichten op de methodenstrijd heeft opgeleverd en een goed vertrekpunt is voor vervolgonderzoek.

Literatuurlijst

- Baarda, D. B. (2009). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Baarda, D. B., Goede, M. P. M. de, & Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek*. Groningen/Houten: Stenfert Kroese.
- Beelaert, B., Bruyneel, C. & Leeman, K. (2009). *Vive la parole? Milaan 1880 als scharniermoment in het dovenonderwijs*. Gent: Fevlado-Diversus.
- Berding, J., & Pols, W. (2006). *Schoolpedagogiek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers BV.
- Brill, R. (1984). *International congresses on education of the deaf: An analytical history 1878-1980*. Washington, DC: Gallaudet College Press.
- Buyens, M. (2005). *De dove persoon, zijn gebarentaal en het dovenonderwijs*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Corbin, J. M., and Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative sociology*, 13(1), 3-21.
- Gallaudet, E. M. (1881). The Milan Convention. *American Annals of the Deaf*, 26, 1-16.
- Geerts, G., & Boon, T. den (1999). *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandsche Taal*. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie.
- Hart, H. 't, Boeije, H. & Hox, J. (2005). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom onderwijs.
- Jaarverslag van het Guyot instituut te Groningen (1862). Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Bijzondere Collecties.
- Kentalis, (2010). *Missie en visie*. Gevonden op 19 april 2010, op <http://kentalis.nl/>
- Koninklijke Effatha Guyot Groep (2009). Instituut Guyot. Zwolle, van het World Wide Web gehaald op 6 maart 2010: <http://www.effathaguyot.nl>
- Lane, H. (1984) *When the mind hears: A History of the Deaf*. New York: Random House.
- Meulder, de M. (2005). Macht en onmacht op school. De invloed van een onderwijssysteem op dove kinderen en volwassenen: een etnografisch onderzoek. *Scriptie Universiteit Gent*.
- Padgett, D. K. (1998). *Qualitative Methods in Social Work Research: Challenges and Rewards*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Pilar Fernández-Viader, M., & Fuentes, M. (2004). Education of Deaf Students in Spain: Legal and Educational Politics Developments. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, (9) 3, 327-332.
- Rietveld-van Wingerden, M. & Tijsseling, C. (2010). Hoofdstuk 4: Het eerste doveninstituut in Nederland. *Ontplooiing door communicatie. Geschiedenis van het onderwijs aan doven en slechthorenden in Nederland*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant Uitgevers.

- Rietveld-van Wingerden, M. & Tijsseling, C. (2010). Hoofdstuk 5: Katholiek dovenonderwijs. *Ontplooiing door communicatie. Geschiedenis van het onderwijs aan doven en slechthorenden in Nederland*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Rietveld-van Wingerden, M. & Tijsseling, C. (2010). Hoofdstuk 6: De sprekende dove. De dovenschool in Rotterdam. *Ontplooiing door communicatie. Geschiedenis van het onderwijs aan doven en slechthorenden in Nederland*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Rietveld-van Wingerden, M. & Tijsseling, C. (2010). Hoofdstuk 9: Kantelend perspectief na 1880. *Ontplooiing door communicatie. Geschiedenis van het onderwijs aan doven en slechthorenden in Nederland*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant Uitgevers.
- Robson, C. (2002). *Real world research*. Malden: Blackwell Publishing.
- Smith, E. R., & Mackie, D. M. (2000). *Social Psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Stewart, D. A., & Luetke-Stalman, B. (1998). *The signing family: what every parent should know about communication*. Washington, DC: Gallaudet College Press.
- Sturley, N. (2005). *Milan Congress 1880*. Gevonden op 19 april 2010, op <http://www.milan1880.com/milan1880history/beforemilan1880.html>
- Tellings, A. & Tijsseling, C. (2005). An unhappy and utterly pitiable creature? Life and self-images of deaf people in the Netherlands at the time of the founding fathers of deaf education. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 10, 193-202.
- Thomas, G., and James, D. (2006). Reinventing grounded theory: some questions about theory, ground and discovery. *British Educational Research Journal*, 32(6), 767-795.
- Tijsseling, C. & Tellings, A. (2009). The christian's duty towards the deaf: Differing christian's views on deaf schooling and education in 19th-century dutch society. *American Annals of the Deaf*, 154, 36-49.
- Van Cleve, J. V. (1985). No sign of education. *History of Education Quarterly*, 25, 499-506.
- Voestermans, P., & Verheggen, T. (2007). *Cultuur en lichaam: Een cultuurpsychologisch perspectief op patronen in gedrag*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Wilson, K., Wasserman, J., and Clair, J. (2009). Problematics of grounded theory: innovations for developing an increasingly rigorous qualitative method. *Qualitative research*, 9(3), 355-381.

Bronnen

Jaarverslagen van Instituut H. D. Guyot te Groningen (1849 - 1885). Amsterdam:
Universiteit van Amsterdam, Bijzondere Collecties.

Verdediging der Leerwijze gevolgd op het Instituut voor Doofstommen te Groningen,
bijlage bij Jaarverslag van Instituut H. D. Guyot te Groningen (1853). Amsterdam:
Universiteit van Amsterdam, Bijzondere Collecties.

Bijlage 3 – Motieven voor de orale methode (codeboom)

